

Ціннісно-мотиваційні орієнтації учителів фізичної культури Івано-Франківська

Коледж фізичного виховання Національного університету і спорту України (м. Івано-Франківськ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед основних завдань, що прописані в «Національній доктрині розвитку освіти України» – забезпечення всебічного розвитку, гармонійного й цілісного виховання особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури. Виконання цих освітніх завдань покладено на загальноосвітні навчальні заклади, котрі формують основу до дорослого життя та забезпечують інтелектуальне, духовне й фізичне збагачення особистості. Проте інтелектуальний ріст і розвиток здібностей школярів першочергово залежать від кваліфікації та творчого потенціалу вчителя, оскільки якими б досконалими не були навчальні програми, проте вони залишаються лише зброєю в руках педагога [1; 2; 3]. Тож розв'язання проблеми з погіршенням рівня здоров'я школярів та відсутністю мотивації до рухової активності потрібно комплексно здійснювати на всіх ланках освітнього процесу.

Мета статі – вивчення професійних ціннісно-мотиваційних орієнтацій учителя фізичної культури.

Методи та організація дослідження. Для виконання поставлених завдань використовували комплекс взаємодоповнювальних **методів дослідження**, адекватних завданням роботи: теоретичні – аналіз науково-методичної літератури, синтез, порівняння й узагальнення отриманих даних; практичні – спостереження, бесіда, констатувальний експеримент, авторське опитування; методи математичної статистики.

Загалом, у дослідженні взяли участь 33 вчителі фізичної культури загальноосвітніх шкіл Івано-Франківської області, 326 учнів старших класів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Педагоги, які брали участь у нашому дослідженні, працюють в освітніх навчальних закладах Івано-Франківська, мають різний педагогічний досвід і спеціальність із видів спорту. Учителі відповіли на запропонований перелік запитань, що розроблені, щоб дізнатися думки педагогів щодо процесу фізичного виховання та порівняти з баченням уроку фізичної культури учнями.

Зокрема, опитано вчителів, під яким порядковим номером вони хочуть бачити урок фізичної культури. У молодшій школі фахівці надали перевагу першому та третьому урокам (по 33,3 %), другому уроку – 23,3 % і четвертому – 10 %. У середній школі третій та четвертий уроки були пріоритетнішими й отримали по 30,3 % підтримки педагогів, найменше хотіли бачити першим урок фізичної культури, оскільки виступили на підтримку цього уроку, 9,1 % учителів. У старшій школі 27,3 % педагогів відзначили третій урок як кращий для проведення занять із фізичної культури, а перший та п'ятий отримали найменше підтримки – по 6,1 % (табл. 1).

Таблиця 1

Рекомендації щодо уроку фізичної культури в розкладі, %

Урок	Молодші класи		Середні класи		Старші класи	
	n=30	%	n=36	%	n=33	%
1	10	33,3	3	9,1	2	6,1
2	7	23,3	4	12,1	6	18,2
3	10	33,3	10	33,4	9	27,3
4	3	10	9	27,3	2	6,1
5	–	–	7	21,2	4	12,1
6	–	–	–	–	4	12,1
7	–	–	–	–	6	18,2
Усього	30	100	33	100	33	100

На запитання «Чи потрібно проводити оцінювання фізичної підготовленості школярів?» 96,7 % учителів стверджують, що це необхідно, та лише 3,03 % не підтримали їх.

Під час вибору системи оцінювання 54,5 % учителів зробили вибір на користь «низького, середнього та високого рівнів» фізичної підготовленості, дванадцятибальну систему оцінювання підтримали 30,3 % учителів, «зараховано не зараховано» використовували 15,2 % педагогів.

Думки вчителів щодо кількості занять із фізичної культури протягом тижня різнилися, та все ж більшість зійшлася на думці, що три уроки фізичної культури буде достатньо для всіх вікових груп (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість уроків фізичної культури на тиждень, %

№ уроку	Молодша школа	Середня школа	Старша школа
1	3,3	–	–
2	36,7	30,3	45,4
3	46,7	54,5	48,5
4	13,3	15,2	6,1

Отриманими в нашому дослідженні даними можна відзначити правильність твердження вчених [4], що при тривалому навчанні збільшується відсоток школярів із різноманітними захворюваннями (табл. 3).

Заняття з учнями, яких віднесено до спеціальної медичної групи, як стверджує 78,8 % учителів, проводяться разом зі школярами основної та підготовчої медичних груп. І лише 21,2 % педагогів відзначають, що проводять такі заняття окремо від основної й підготовчої груп.

Таблиця 3

Розподіл учнів за медичними групами, %

Шкільний вік	X min	X max	Середнє	Ст. відхилення, S	Помилка середнього ариф. (m)
Основна МГ					
Молодша школа	68	96	85,7	8,590046	2,589996
Середня школа	70	95	81,45455	7,271364	2,192399
Старша школа	60	96	76,63636	9,157213	2,761004
Підготовча МГ					
Молодша школа	4	27	13,8	7,524774	2,268805
Середня школа	5	25	15,90909	6,533828	1,970023
Старша школа	4	32	19,90909	7,841614	2,364336
Спеціальна МГ					
Молодша школа	5	–	5	–	–
Середня школа	3	10	4,857143	2,410295	0,726731
Старша школа	3	10	6,333333	2,94392	0,887625

Серед лідерів із захворювань, що трапляються найчастіше в учнів, у молодшій школі відзначають респіраторні – 33,3 % і серцево-судинні – 20 %. У середній ланці спостерігають захворювання органів травлення й серцево-судинної систем – по 21,2 %, порушення з боку опорно-рухової та респіраторної систем – по 18,2 %. Поміж учнів старшої школи найпоширеніші захворювання травної (24,2 %), серцево-судинної й респіраторної систем (15,1 %) (табл. 4).

Види найпоширеніших захворювань, що трапляються в учнів, %

Вид захворювання	Молодша школа		Середня школа		Старша школа	
	n=30	%	n=33	%	n=33	%
Респіраторної системи	10	33,3	6	18,2	5	15,1
Травневої системи	4	13,3	7	21,2	8	24,2
ССС	6	20	7	21,2	7	21,2
Зору	3	10	1	3,03	—	—
Опорно-рухового апарату	1	3,3	6	18,2	4	12,1
Лінь	1	3,3	—	—	3	9,1
Не знаю	5	16,7	6	18,2	6	18,2

На думку вчителів, якщо не враховувати матеріально-технічне забезпечення навчального закладу, то вибір варіативних модулів із навчальних програм обумовлений традиціями навчального закладу (21,2 %), фаховим рівнем педагога (15,2 %), а бажання дітей і прихильність учителів до видів спорту отримали по 12,1 % підтримки педагогів. Був великим і відсоток респондентів, які не знали, від чого залежить вибір того чи іншого варіативного модуля (39,4 %).

Наступне питання – «Чи врахуєте ви інтереси учнів під час вибору варіативних модулів за допомогою анкетування?». На нього ствердно відповіли 78,8 % педагогів і лише 21,2 % не враховували думки учнів.

Думки вчителів щодо варіативних модулів, які потрібно виключити з навчальної програми, були різними, проте критичних зауважень не вказано й відсоток не перевищував 6,1 %, окрім варіативного модуля туризму, де 18,2 % респондентів не проти, щоб виключити його з навчальної програми, що пояснюють підвищенням травматичності, що потребує підвищеного контролю за дітьми (рис. 1).

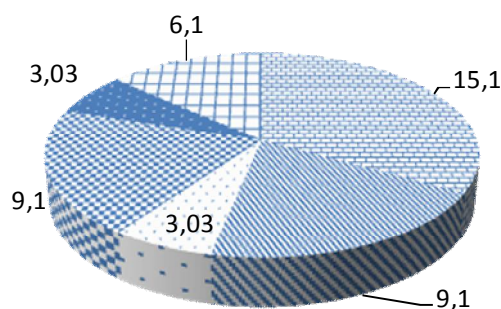

Рис. 1. Види варіативних модулів, що рекомендуються вчителями для доповнення навчальної програми, %

- ⊞ – атлетизм
- ⊞ – спортивне орієнтування
- ⊞ – фітнес
- ⊞ – плавання
- ⊞ – бадмінтон
- ⊞ – регбі

Загалом, учителі рекомендують уключити в програму з фізичної культури декілька модулів. Найбільше підтримки отримали атлетизм, спортивне орієнтування та, як це не дивно, плавання (рис. 2).

На запитання «Чи достатньо часу – 45 хв – для уроку фізичної культури?» більшість учителів (60,6 %) указали, що цього досить. Думку щодо збільшення тривалості уроку висловили 30,3 % (на 60 хв) і 3,03 % (50 хв).

Серед видів рухової активності в дівчат молодшої школи вчителі частіше змушені використовувати школу рухів і розвиток фізичних якостей (43,3 %), у хлопців – різновиди ігор (43,3 %). У середній школі дівчата захоплювалися волейболом (27,3 %), хлопцям був до вподоби футбол (54,5 %) і

баскетбол (15,1 %). Дівчата старшої школи були прихильниками волейболу 30,3 %, хлопці, як у середній, так і в старшій школі, більш схильні до футболу 36,4 % (табл. 5).

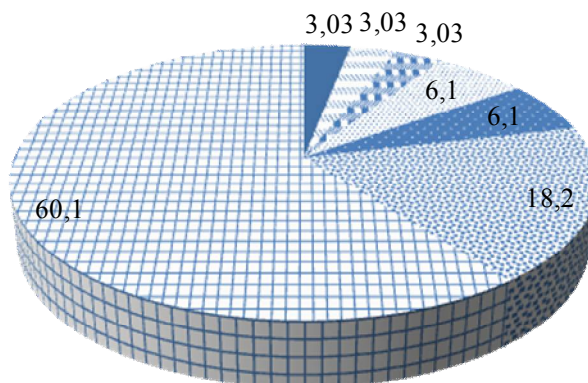

Рис. 2. Види варіативних модулів, які варто виключити з програми фізичної культури, %

- – гімнастика
- ▨ – легка атлетика
- ▩ – футбол
- ▧ – гандбол
- – настільний теніс
- ▨ – туризм
- ▩ – нічого

Таблиця 5

Найпоширеніші види фізичних вправ, що використовуються на уроках фізичної культури, %

Дівчата					
молодша школа		середня школа		старша школа	
Школа пересувань	6,7	Волейбол	27,3	Волейбол	30,3
Школа рухів	43,3	Футбол		Футбол	6,1
Школа м'яча	26,7	Гімнастика	21,2	Гімнастика	24,2
Школа стрибків	16,7	Л.А	9,1	Л.А	6,1
Різновиди ігор	6,7	Бадмінтон	3,03	Бадмінтон	3,03
Естафети	6,7	Баскетбол	12,1	Баскетбол	18,2
Розвиток фізичних якостей	43,3	Естафети	12,1	Естафети	
–	–	Різновиди спортивних ігор	12,1	Різновиди спортивних ігор	9,1
–	–	Піонербол	3,03	Піонербол	3,03
Хлопці					
Школа пересувань	6,7	Волейбол			18,2
Школа рухів		Футбол	54,5	Футбол	36,4
Школа м'яча	6,7	Л.А.	12,1	Баскетбол	21,2
Школа стрибків		Баскет	15,1	Естафети	
Різновиди ігор	43,3	Естафети	9,1	Різновиди спортивних ігор	9,1
Естафети	26,7	Різновиди спортивних ігор	9,1	Тренажери	15,1
Розвиток фізичних якостей	16,7				

Найчастіше серед форм занять, що використовувалися вчителями в позаурочний час, зазначено спортивні змагання (30,3 %) і свята (27,3 %), години здоров'я в групах продовженого дня для молодших школярів (18,2 %), інші показники не перевищили 6,1 %.

Матеріально-технічне забезпечення для більшості педагогів (63,6 %) є посереднім, багато чого не вистачає, у 27,3 % опитаних є практично все необхідне для проведення уроків фізичної культури й 9,1 % – забезпечення практично відсутнє, їм не вистачає канатів, скакалок і м'ячів.

Опитування вчителів щодо їхньої думки про вищевказану проблему могло б посприяти поліпшенню реалізації навчальної програми з фізичного виховання. Ми отримали такі відповіді (табл. 6).

Таблиця 6

Рекомендації вчителів щодо покращення процесу реалізації навчального процесу, %

Побажання вчителів	n	%
Належна організація фізкультурно-оздоровчої роботи в регіоні	3	9,1
Підтримка адміністрації закладу	5	15,1
Покращення матеріально-технічних умов	8	24,2
Покращення оплати праці вчителів	8	24,2
Бажання дітей та батьків	9	27,3

Понад 27 % учителів констатують потребу в тому, щоб звертати увагу батьків і дітей на організацію процесу фізичної культури в школі. 24,2 % педагогів вважають, що було б добре покращити рівень оплачування їхньої діяльності в роботі з дітьми. Така ж кількість опитаних констатує факт потреби покращення матеріально-технічних умов проведення уроків із дітьми різних вікових груп. Низький відсотковий показник учителів, котрі звертають увагу на неналежну організацію оздоровчої роботи в регіоні (9,1 %).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Авторське опитування дало змогу отримати важливі дані, які можуть бути використані під час розробки програм із фізичної культури для дітей різного віку. Також цінні показники мотивування діяльності учителів фізичної культури в Івано-Франківську. Причинно-наслідкові зв'язки проведення уроку з фізичної культури вказують на потребу трансформації педагогічної думки фахівців у площині організації процесу фізичного виховання й спорту в школі.

Джерела та література

1. Бакурідзе В. Б. Результати анкетного дослідження зацікавленості студентської молоді до занять фізичною культурою і спортом / В. Б. Бакурідзе // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. – Х. : ХХІІІ, 2002. – № 3. – С. 52–56.
2. Галузяк В. М. Мотиваційно-ціннісні детермінанти індивідуального стилю педагогічного спілкування : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07 / В. М. Галузяк. – К., 1998. – 199 с.
3. Дубогай О. Д. Фізичне виховання і здоров'я : навч. посіб. / О. Д. Дубогай, Н. Н. Завидівська [та ін.]. – К. : УБС НБУ, 2012. – 270 с.
4. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання : підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. вих. і спорту : у 2-х т. / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімп. л-ра, 2008. – Т. 1. – 390 с. – Т. 2. – 367 с.

Анотації

Гуманізація освіти в Україні є одним із пріоритетних напрямів соціального й духовного відродження суспільства, яке потребує спеціалістів-професіоналів, спроможних творчо мислити, самостійно вирішувати виробничі питання, зумовлені сучасними ринковими відносинами. В умовах становлення української державності, інтеграції нашої країни у Світове Співтовариство, активізації зовнішньоекономічних зв'язків значно зростає потреба у кваліфікованих фахівцях галузі фізичного виховання й спорту.

Розвиток і функціонування фізичної культури зумовлюються чинниками, умовами та принципами існування суспільства, у тому числі й нормою культуровідповідності, що передбачає навчання в контексті культур, уважне вивчення цінностей своєї й іноземної культур як потреби формування людини майбутнього. Тому інтеграція освіти й культури визначається провідним принципом реформування сучасної освіти.

У статті представлено наукові дані, отримані в результаті авторського опитування учителів фізичної культури Івано-Франківська. Матеріал є науково обґрунтованим, оскільки опитування такого типу в місті не проводилося. Матеріал може слугувати методичним для розробки навчальних програм із фізичної культури для дітей різного віку. Фактичний багаж опитування дає змогу покращити роботу вчителя фізичної культури в школі.

Ключові слова: учитель фізичної культури, фізична культура, школа, загальноосвітні навчальні заклади.

Михаил Перегинец. Ценностно-мотивационные ориентации учителей физической культуры Ивано-Франковска. Гуманизация образования в Украине является одним из приоритетных направлений социального и духовного возрождения общества, требует специалистов-профессионалов, способных творчески мыслить, самостоятельно решать производственные вопросы, обусловленные современными рыночными отношениями. В условиях становления украинской государственности, интеграции нашей страны в Мировое Сообщество, активизации внешнеэкономических связей значительно возросла потребность в квалифицированных специалистах в области физического воспитания и спорта.

Развитие и функционирование физической культуры обусловлены факторами, условиями и принципами существования общества, в том числе и нормой культуровидности, что предполагает обучение в контексте культур, внимательное изучение ценностей своей и иноязычной культур как необходимость формирования человека будущего. Поэтому интеграция образования и культуры определяется ведущим принципом реформирования современного образования.

В статье представлены научные данные, полученные в результате авторского опроса учителей физической культуры Ивано-Франковска. Материал является научно обоснованным, поскольку опрос такого рода в городе не проводился и может служить методическим для разработки учебных программ по физической культуре для детей разного возраста. Фактический багаж опроса позволяет улучшить работу учителя физической культуры в школе.

Ключевые слова: учитель физической культуры, физическая культура, школа, общеобразовательные учебные заведения.

Mykhailo Perehinets. Value-motivational Orientations of Physical Education Teachers of Ivano-Frankivsk. Humanization of education in Ukraine is one of the priorities of social and spiritual revival of the society, which requires specialist professionals who are able to think creatively, solve production issues caused by modern market relations. The need in qualified specialists in the scope of physical education and sport has grown significantly in conditions of establishment of Ukrainian statehood, integration of our country into the world society, activation of external economic connections.

The development and functioning of physical culture are predetermined by the factors, conditions and principles of the society existence, including the norms of cultural equivalence that presume education in the context of cultures, thorough studying of values of own and foreign cultures as the necessity of formation of a human of the future. That is why integration of education and culture is defined by the leading principle of reforming of the modern education.

The paper presents scientific data obtained as a result of a survey of physical culture teacher of Ivano-Frankivsk by the author. The material is scientifically justified because the survey of this kind wasn't conducted in the city. The material may serve for the development of a curriculum on physical training for children of all ages. The actual results of the survey allow to improve the work of physical culture teachers at schools.

Key words: physical culture teacher, physical culture, school, secondary educational establishments.